

УДК 811.112.2'367.623'367.332.

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.5.1/27>**Горюнова М. М.**

Національна академія статистики, обліку та аудиту

Лобова О. К.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Курах Н. П.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

АНГЛІЦИЗМИ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ: АНАЛІЗ МЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ

У статті досліджено реалізацію англіцизмів в німецькомовному медійному дискурсі. Здійснено аналіз дефініції терміну «англіцизм» в німецьких словниках та надано власне трактування цьому поняттю в медійному дискурсі: англіцизми в німецькомовному медійному дискурсі – це слова або група слів англійського походження, адаптовані до німецької мови, які відповідають системі німецької мови.

Мета статті полягає у виявленні та класифікації англіцизмів, а також їх функціонування у німецькомовному медіадискурсі. Задля досягнення мети у дослідженні були задіяні такі методи: описовий метод, метод спостереження, узагальнення, які дозволили розглянути суттєві теоретичні відомості релевантні для нашої розвідки стосовно їх опису, встановлення закономірностей, визначень. Важливими лінгвістичними методами для дослідження англіцизмів у німецькомовному медійному дискурсі вважаємо метод аналізу словникових дефініцій та контекстний.

Авторами статті проаналізовано 350 англіцизмів, які отримані методом суцільної вибірки з німецькомовних медійних текстів. На цій основі укладено класифікацію англіцизмів, ужитих у німецькомовних медійних текстах. За формою запозичень виявлено такі англіцизми: прямі запозичення (у незмінному вигляді, але підлаштовані під систему німецької мови); адаптовані запозичення (перелаштовані під систему німецької мови); псевдо запозичення; складні слова; кальковані слова; слова неповного калькування.

Зроблено припущення щодо причин уживання англіцизмів у німецькомовних медійних текстах, серед яких основною є відсутність номінативних одиниць для номінації нових явищ і понять. У статті доведено, що англіцизми виконують в німецькомовному медійному дискурсі номінативну, комунікативну, прагматичну функції, а також функцію надання ефекту новизни та функцію привертання уваги реципієнтів.

Ключові слова: англіцизм, запозичення, комунікативна функція, медійний дискурс, номінативна функція, прагматична функція.

Постановка проблеми. У кожній мові є іноземні слова, кількість яких з часом збільшується і пов'язана з розвитком інформаційних, медичних та інших технологій. Суспільство розвивається, і відповідно з'являються нові явища, речі, які потребують назв: нові види одягу, техніки тощо. Значне поширення англійських слів розпочалося нещодавно, але відбувається у всьому світі.

Хоча англійська мова сьогодні набула статусу *lingua franca*, міжнародної мови, особливо у бізнесі, її використання не обмежується міжнародним рівнем, навпаки, вона активно використовується у повсякденному спілкуванні. Як правило, іноземна мова входить в іншу мову для вира-

ження того чи іншого поняття. І якщо в мовах іноді є свої назви для певних речей та явищ, то іноземні мови звучать привабливіше та цікавіше. Тема англомовних запозичень обговорюється у кожній культурі, адже розповсюдження запозичених слів може призвести у певному сенсі до втрати рідної мови.

Щоб краще зрозуміти природу англіцизмів, звертаємося до тлумачних словників. Згідно з електронним словником DUDEN, «*Anglizismus ist Übertragung einer für [das britische] Englisch charakteristischen sprachlichen Erscheinung auf eine nicht englische Sprache*» [8], тобто DUDEN трактує англіцизм як у характерне для британської

англійської мови транслювання явища на неанглійську мову.

У свою чергу, в онлайн-словнику *Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache* англіцизм розуміється як «aus dem Englischen übernommene sprachliche Eigentümlichkeit, die in einer anderen Sprache fremd wirkt» [7] (перейнята з англійської мови мовна особливість, що надає сторонній вплив іншій мові).

Сайт «educalingo» пропонує таку дефініцію поняття «англіцизм»: «...Einfluss der englischen Sprache auf andere Sprachen. Er kann sich nicht nur in allen Bereichen eines Sprachsystems äußern, also in der Lautung, der Formenlehre, der Syntax oder im Wortschatz als Fremd- und Lehnwort, sondern auch auf allen Sprachebenen wie der Hochsprache, der Alltagssprache, dem Slang und anderen... Anglizismus als Oberbegriff umfasst Einflüsse aus allen englischen Sprachvarietäten; speziell werden Einflüsse aus dem britischen Englisch auch Britizismen und solche aus dem amerikanischen Englisch Amerikanismen genannt» [11]. Йдеться про вплив англійської на інші мови, що може виражатися у всіх галузях мовної системи – у вимові, морфології, синтаксисі чи лексиці; на всіх мовних рівнях; у літературній мові, розмовній мові тощо. Англіцизм як загальне поняття охоплює впливи з усіх різновидів англійської мови, зокрема, з британської англійської – *Britizismen* та американської англійської – *Amerikanismen*.

Узагальнюючи наведені трактування англіцизмів, можна дійти висновку, що англіцизми – це слово, група слів або речення англійського походження (з британської англійської або американської англійської), адаптовані до іншої мови, у нашому випадку до німецької. Зазвичай вони замінюють мову там, де виникають складнощі з рідною мовою. Англіцизми, як правило, відповідають системі мови реципієнта та змінюють написання та наголос вихідного слова. Англіцизм – явище не нове, їх поява в Німеччині зумовлена різними історичними подіями, змінами у соціальній, суспільно-політичній, виробничій та інших сферах, зміною внутрішнього культурного балансу Німеччини. Англійська та американська культури значно вплинули як на світ загалом, так і на Німеччину.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Вітчизняні дослідники присвятили чимало праць вивченню проблем іншомовних запозичень. Функціонування англіцизмів в українській мові розглядали Л. П. Кислюк [4] та Т. П. Кравченко [5], а у зіставному аспекті на прикладі різних мов – Б. М. Ажнюк [1].

Морфемну адаптацію правничих термінів англійського походження в системі української мови вивчала Г. А. Сергєєва [6]. Граматичну адаптацію англіцизмів-запозичень у слов'янських мовах вивчала С. В. Горобець [3]. Порівняльний аналіз англійських запозичень в комп'ютерній термінології німецької та української мов здійснив І. І. Барнич [2].

Водночас в українських наукових колах не проводилося досліджень, присвячених аналізу англіцизмів, що реалізуються у німецькомовному медійному дискурсі.

Мета статті полягає у виявленні та класифікації англіцизмів, а також їх функціонування у німецькомовному медіадискурсі.

Виклад основного матеріалу. У своїй публікації «EUROSPEAK – Der Einfluss des Englischen auf europäische Sprachen zur Jahrtausendwende» Р. Мур та Б. Кеттеманн зазначають, що англійська мова почала активно поширюватися у 60-х роках ХХ ст. і цей процес триває й досі, що пояснюється економічним, технологічним, культурним і військовим домінуванням США, і англосаксонського мовного простору в цілому. Особливо яскраво це відбувається в сфері мас-медіа, ІТ-технологій та розваг (музика, кіно тощо) [9, с. 9–10].

Сьогодні англіцизми активно використовуються для опису технологічних інновацій у повсякденному житті, включаючи телекомунікації, ІТ-технології, послуги, індустрію дозвілля, молодіжну культуру, музичний смак, економіку, одяг, особисту гігієну та спорт. Як найбільш технологічно розвинена країна Сполучені Штати Америки взяли на себе лінгвістичну роль «донора» і встановили «орієнтир» для решти світу. Наприклад, зі США прийшли модні види спорту, такі як *Inlineskaten* – катання на роликівих ковзанах, *Bungee Jumping* – стрибки з канатом, *Canooing* – веслування на каное, *Jogging* – біг підтюпцем.

Професор Йорг Кіліан, доктор філософії, стверджує у своїй статті «*Sprachexperte sieht in Anglizismen keine Gefahr*», що німецькій мові не загрожує занепад з розповсюдженням англіцизмів. Професора турбують лише неправильні переклади. Використання англійських висловів замість німецьких справді лякає багатьох людей. Їх використання драгує німців. Наприклад, класний костюм *Cooler Outfit*, модний захід *hipper Event*, нудна зустріч *ein langweiliges Meeting*. Однак професор додає, що використання англіцизмів не повинно турбувати людей, тому що їхня частка в німецькій мові становить відносно невеликий відсоток від загального словникового запасу [10].

Англiцизми iснують, перш за все, у молодiжнiй та рекламнiй мовi. В iнших сферах вони застосовуються значно рiдше. Англiцизми у молодiжнiй мовi є маркерами молодого поколiння, адже дорослi люди навряд будуть використовувати таку лексику у своєму мовленнi. З iншого боку, за умов нових комунiкативних технологiй можуть виникнути i специфiчнi структури словотвору, абрeвiатури, скорочення. Крім того, компанії надають перевагу англiцизмам для створення вiдчуття iнтернацiональностi, не думаючи при цьому, що такий пiдхiд навряд чи привабить клiєнтiв.

Релевантним для нашої розвiдки є дослiдження англiцизмiв у нiмецькомовному медiйному дискурсі. Поняття медiйного дискурсу походить вiд дискурсу, що є процесом мовної дiяльностi, який реалiзується в засобах масової iнформацiї, тобто йдеться про дискурс, занурений у простiр ЗМІ, продуктом якого є медiатекст, для якого важливи мова i канал комунiкацiї. Оскiльки медiадискурс має велику кiлькiсть iнформацiйних потокiв, що хаотично рухаються, медiатекст органiзує цi потоки, а медiатексти складають медiадискурс як систему в медiйному просторi i формують фундамент теоретичних основ медiалiнгвiстики. Це пов'язано з тим, що текст поза лiнгвiстичного рiвня є не лише послiдовностю слiв, а й множинностю символiв рiзних знакових систем (звуки, символи, зображення тощо).

Аналіз нiмецькомовних медiйних текстiв дозволив розробити класифiкацiю англiцизмiв у нiмецькiй мовi.

За формою запозичень виявлено такі англiцизми:

1. Прямi запозичення (у незмiнному виглядi, але пiдлаштованi пiд систему нiмецької мови): *der Job*, *das Internet*; *das Digital-Upgrade*; *das/der Rollout*; *das Team*; *der Swimmingpool*; *der/das Laptop*; *die Taskforce*; *die Cranberry*; *die Software*; *der Onlineshop/ Online-Shop*; *der Showroom*; *der Trash*; *der Deal*; *der Skinhead*; *das/der Check-in*; *der Workshop*; *der Flat-tax*; *das LongsleeveShirt*; *der Offshore* тощо.

Англiцизми, що реалiзують прямi значення, виявлено у таких прикладах: «Events wie das Open-Air-Kino oder Beachvolleyballturniere»; «Überall gibt es Checkpoints, Kameras, Iris-Scanner und WI-FI-Sniffer»; «Weniger Handy, Digital Detox, Achtsamkeit».

2. Адаптованi запозичення (перелаштованi пiд систему нiмецької мови): *der Stopp* – англ. *stop*; *testen* – англ. *to test*; *der Digitalmarkt* – англ. *digital market*; *kreativ* – англ. *creative*; *der IT-Spezialist* –

англ. *IT-specialist*; *zoomen* – англ. *to zoom*; *scannen* – англ. *to scan*; *testen* – англ. *to test*; *der Supermarkt* – англ. *supermarket (Laden, Selbstbedienungsladen)*; *der/das Drops* – англ. *drop*; *die Infrastruktur* – англ. *Infrastructure*; *die Eskalation* – англ. *escalation (замiна с на k)*; *googeln* – вiд браузерa Google або вiд англ. дiєслова *to google*; *mobben* – англ. *to mob*; *recyceln* – англ. *to recycle*; *botoxen* – англ. *botox*; *leasen* – англ. *to lease*; *boomen* – англ. *boom*.

Адаптованi запозичення реалiзуються у таких реченнях медiйних текстiв: «Der Privatjet sollte am Freitag, dem 13. Juli, abheben»; «Diese Stressreaktionen können problemlos mehrmals am Tag herauf – und wieder heruntergefahren werden».

3. Псевдозапозичення: *das Partei-Binge-Watching* – англ. *binge watching* – перегляд поспiль кiлькох серiй: «Rede für Rede, wie die Folgen einer guten Serie. Parteitags-Binge-Watching». Тут сенс запозичено вiд англiйської фрази, а йдеться про тривале проведення засiдань у Парламентi. Iменник *das Handy* – англ. *handy* – розташований пiд рукою, нiм. мобiльний телефон.

Псевдопозначення трапляються у реченнях: «Als Grund werden Kontakte ins Ausland, zu häufige Moscheenbesuche oder verbotene Inhalte auf Handy oder Computer genannt»; «Weniger Handy, Digital Detox, Achtsamkeit».

4. Складнi слова, мiшанi утворення: *die Hotelbar (бар готелю)* – англ. *hotel bar*; *der Law-and-order-Flügel (крило законностi)* – англ. *law and order* (нiм. *Recht und Ordnung*) – законнiсть, правопорядок та нiм. *der Flügel*; *die digitale Tageszeitung (електронна газета)* – англ. *digital* та нiм. *die Tageszeitung*; *der Migrantentmob (зборище мiгрантiв)* – нiм. *die Migranten* та англ. *mob* (нiм. – *der Gang*); *das Presseteam (команда преси)* – нiм. *die Presse* та англ. *team* (нiм. *Mannschaft, Arbeitsgruppe*); *der Internetbotschafter (iнтернет-месенджер)* – англ. *Internet* та нiм. *der Botschafter (представник)*; *die Digitalwährung (криптовалюта, електроннi грошi)* – англ. *digital* та нiм. *die Währung*; *das Partei-Establishment (керiвництво партiї)* – нiм. *Partei* та англ. *встановлення*; *das Baustoffrecycling (переробка будiвельних матерiалiв)* – нiм. *der Baustoff* та англ. *recycling*; *der Onlinewettbewerber (онлайн-конкурент)* – англ. *online* та нiм. *der Wettbewerber*; *die TV-Autorin* – англ. *TV* та нiм. *die Autorin*; *die DNA-Analyse (аналiз ДНК)* – англ. *DNA* вiд *deoxyribonucleic acid* та нiм. *die Analyse*; *die Trainingshose (тренувальнi штани)* – англ. *training* та нiм. *die Hose*; *die Low-Fat-Produkte (продукти з низьким вiстом жиру)* – англ. *low-fat*

products; der Panzerexport (експорт танків) – нім. die Panzer та англ. export; der Liveauftritt (живий виступ) – англ. live та нім. der Auftritt; der VIP-Bereich – англ. VIP – скорочення від very important person та нім. der Bereich; der Allinclusive-Urlaub (відпочинок за системою «все включено») – англ. all inclusive і нім. der Urlaub.

Складні слова реалізовано у реченнях: «Was hat man gegen sie, eine 15-jährige Schülerin in schwarzen Nietenjeans und hellrosa T-Shirt mit zwei aufgedruckten Rosen, die gern singt und Deutschrap hört?»; «Es werde an SkypeZuschaltungen und schriftliche Stellungnahmen gedacht».

5. Кальковані слова (наслідування англійським словам, фразам): *das Reinigungspersonal (прибиральники) – англ. cleaning staff; der Nachtklub (нічний клуб) – англ. night club; Tagund Nachtschicht (цілодобове чергування) – англ. day-night shift; im Blick haben (мати на прикметі, мати на увазі) – англ. have in view; der Personalmangel (дефіцит кадрів, персоналу) – англ. staff shortage; der Klimawandel (зміна клімату) – англ. climat change; die Klimazone – англ. climate zone (кліматична зона); der Fingerabdruck (відбиток пальця) – англ. fingerprint; die Adoptivtochter (прийомна дочка) – англ. adopted daughter; soziale Medien (соціальні мережі) – англ. social media; die Nuklearwaffe (ядерна зброя) – англ. nuclear weapons; Globaler Konflikt (глобальний конфлікт) – англ. Global conflict; das Trainingslager (тренувальний табір) – англ. training camp; der Kulturschock (культурний шок) – англ. culture shock; der Nutzer (користувач в Інтернеті) – англ. user.*

Приклад уживання калькованих слів демонструють такі речення: «Wenn uns bei der Passkontrolle ausfällt, dass ein Kind eigentlich in der Schule sitzen müsste, können wir nicht die Augen verschließen»; «Seit der Finanzkrise von 2008 haben viele Firmen ihre Verschuldung gesenkt».

6. Слова неповного калькування: *die Luftwaffe (військово-повітряні сили) – від англ. air force, при цьому, німецькою мовою дослівний переклад – повітряна зброя; der Freizeitpark (парк розваг) – від англ. amusement park, однак у німецькій мові дослівний переклад – парк вільного проведення часу; das Bachelorstudium (бакалавріат) – англ. bachelor degree.*

Реалізацію слів неповного калькування виявлено у реченні: «Die Startseite ihrer Website zielt inzwischen eine Großaufnahme des Thomas-Mann-Hauses».

Уживання англіцизмів у німецькому медіа-дискурсі зумовлене відсутністю номінативних

єдиниць, які б номінували нові явища і поняття. Як правило, це слова з галузі інформаційних технологій і техніки – *online, offline, das Display, das Digital-Upgrade*, також із суспільно-економічної галузі – *der Job, der Export, exportieren*, а також запозичені без необхідності, оскільки ці англіцизми можна замінити німецькими словами, як-то, *der Report – нім. der Bericht, der Shop – нім. der Laden, das Equipment – нім. die Ausrüstung, die Ausstattung*, і запозичені англіцизми як еквівалент, наприклад, *der Job – нім. der Beruf, die Arbeit, der Sound – нім. der Klang, der Truck – нім. der Lastwagen.*

З функціональної точки зору англіцизми поділяються на такі, що реалізують номінативну функцію, заповнюючи прогалини в німецькій мові. Це маловідомі слова у німецькій мові, але такі, що надають нових значень.

Функція економії мовних засобів реалізується, коли потрібно використати точні, короткі вирази з англійської мови для заміни складних слів, або фраз у німецькій мові (*Der Trick, der Top, der Trip, der Job, das Team, die Story, der Pool*).

Прагматична функція реалізується у словах, коли графічна незвичність виражає високу експресивність (*Die Coolness, Law-and-Order-Mann, mega happy, Wonder Woman*).

Комунікативна функція реалізується у спеціальних областях, коли співрозмовники самі не володіють повною мірою знаннями мови; також для надання особливого тону медійному тексту – передачі іронії, гумору чи пародії (*der Poetry Slam, okay, die Follower, der Coworking Space*).

Крім зазначених функцій виявлено функцію надання ефекту новизни (*der digitale Wandel, das Digital-Upgrade, das Start-up-Geschäft*), функцію передачі локального, соціального чи наукового колориту (*der Teenager, der Generationswechsel, die Teenager-clique, der Campingfreund*), функцію привернення уваги реципієнтів (*Fair Play, der Shootingstar, der Tourismusboom, The winner takes it all*).

Висновки. Англіцизми в німецькомовному медійному дискурсі – це слова або група слів англійського походження, адаптовані до німецької мови, які відповідають системі німецької мови. У німецькомовному медійному дискурсі англіцизми виконують номінативну, комунікативну, прагматичну функції, а також функцію надання ефекту новизни та функцію привернення уваги реципієнтів.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо у дослідженні англіцизмів у німецькомовному науковому дискурсі.

Список літератури:

1. Ажнюк Б. М. Англізми в сучасній українській, російській і чеській мовах. Мовознавство. 2008. № 2–3. С. 190–207.
2. Барнич І. І. Англійські запозичення в комп'ютерній термінології німецької та української мов. *Львівський філологічний часопис*. 2020. № 7. С. 13–18.
3. Горобець С. В. Деякі спостереження щодо граматичної адаптації англіцизмів-запозичень зі сфери інформаційних та комп'ютерних технологій у слов'янських мовах. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія*. 2012. № 24. С. 89–96.
4. Кислюк Л. П. Освоєння англіцизмів в українській інтернет-комунікації. *Термінологічний вісник*. 2017. № 4. С. 245–252.
5. Кравченко Т. П. Морфологічна адаптація запозичених термінів економіки АПК. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. 2012. Вип. 27. С. 35–38.
6. Сергєєва Г. А. Морфемна адаптація правничих термінів англословного походження в системі української мови. *Мова. Наука. Культура: Збірник наукових праць за матеріалами міждисциплінарної науково-практичної конференції, присвяченої 85-річчю Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. Харків: Міськдрук, 2015. С. 128–140.
7. Der Anglizismus. Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. URL: <https://www.dwds.de/wb/Anglizismus>
8. Der Anglizismus. DUDEN. URL: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Anglizismus>
9. Muhr R., Kettmann B. EUROSPEAK – Der Einfluss des Englischen auf europäische Sprachen zur Jahrtausendwende. Wien: Peter Lang Verlag, 2002. 54 s.
10. Sprachexperte sieht in Anglizismen keine Gefahr. DIE WELT. URL: <https://www.welt.de/kultur/article120296426/Sprachexperte-sieht-in-Anglizismen-keine-Gefahr.html>
11. Was bedeutet Anglizismus auf Deutsch. *Educalingo*. URL: <https://educalingo.com/de/dic-de/anglizismus>

Goriunova M. M., Lobova O. K., Kurakh N. P. ANGLICISMS IN THE GERMAN LANGUAGE: ANALYSIS OF MEDIA DISCOURSE

The article studies the implementation of anglicisms in the German media discourse. The definition of the term «anglicism» in German dictionaries is analyzed and its own interpretation of this concept in media discourse is given: anglicisms in German-language media discourse are words or a group of words of English origin, adapted to the German language, corresponding to the German language system.

The purpose of the article is to identify and classify anglicisms, as well as their functioning in the German-language media discourse. To achieve the goal, the following methods were used in the study: a descriptive method, a method of observation, generalizations, which made it possible to consider essential theoretical information relevant to our study regarding their description, establishment of patterns, definitions. Important linguistic methods for studying anglicisms in the German-language media discourse are the method of analyzing dictionary definitions and contextual.

The authors of the article analyzed 350 anglicisms obtained by continuous sampling from German-language media texts. On this basis, the classification of anglicisms used in German-language media texts is concluded. According to the form of borrowings, the following anglicisms were found: direct borrowings (in an unchanged form, but adjusted to the system of the German language); adapted borrowings (rebuilt to fit the German language system); pseudo borrowing; Difficult words; tracing words; words of incomplete tracing.

It is suggested about the reasons for the use of anglicisms in German-language media texts, among which the main one is the lack of nominative units for the nomination of new phenomena and concepts. The article proves that anglicisms perform nominative, communicative, pragmatic functions in the German-language media discourse, as well as the function of providing a novelty effect and attracting the attention of recipients.

Key words: *anglicism, borrowing, communicative function, media discourse, nominative function, pragmatic function.*